

PRAKSISOVERSIGT · FORVALTNINGSRET

Praksisoversigt over proportionalitetsprincippet i forvaltningen

Egnethed, nødvendighed og forholdsmæssighed ved tilbagekaldelse, tvangsindgreb og økonomiske sanktioner

Version 2 · Opdateret 15. jul. 2026 · 35 afgørelser · 2002-2026

[Læs online](#)

INTRODUKTION

Proportionalitetsprincippet er en uskreven forvaltningsretlig grundsætning, der forpligter myndigheden til ikke at gå videre, end formålet tilsiger: indgrebet skal være egnet til at nå målet, nødvendigt (der må ikke findes et tilstrækkeligt, mindre indgribende middel) og forholdsmæssigt i snæver forstand. Princippet er kodificeret på en række områder – mest markant i retssikkerhedslovens § 2 om tvangsindgreb og psykiatrilovens § 4 om mindste middel – men gælder som almindelig grundsætning, uanset om det står i lovteksten. Praksis fra Højesteret, klagenævnene og Folketingets Ombudsmand viser et gennemgående mønster: jo mere indgribende afgørelsen er, desto skarpere prøves afvejningen, og afgørelser hvor myndigheden slet ikke har foretaget proportionalitetsvurderingen, bliver ophævet eller hjemvist – også når det materielle grundlag i øvrigt er i orden.

PRINCIPPER UDLEDT AF PRAKSIS

- 01 Proportionalitetsprincippet gælder som uskreven forvaltningsretlig grundsætning, uanset om det er skrevet ind i den enkelte lovtekst – lovfæstelser som retssikkerhedslovens § 2 er kodificeringer, ikke hjemmelsgrundlag.
- 02 Princippet har tre led: indgrebet skal være egnet til formålet, nødvendigt (intet tilstrækkeligt, mindre indgribende middel må findes) og forholdsmæssigt i snæver forstand.
- 03 Jo mere indgribende afgørelsen er, desto klarere skal begrundelsen være, og desto intensivere prøves afvejningen af klageinstanser og domstole.
- 04 En afgørelse, hvor myndigheden overhovedet ikke har foretaget proportionalitetsvurderingen, ophæves eller hjemvises – også når det materielle grundlag i øvrigt kunne bære et indgreb.
- 05 Ved tilbagekaldelse og annulation af begunstigende forvaltningsakter skal statens interesse i lovhåndhævelse afvejes over for adressatens gode tro, tidsforløbet og indgrebets intensitet.
- 06 Grovheden af det forhold, der begrundet indgrebet, er den tungeste enkeltfaktor: grov, bevidst svig kan bære selv en frakendelse af indfødsret, mens en enkeltstående, undskyldelig forseelse ikke kan.

- 07 Langvarigt tidsforløb mellem det påberåbte forhold og myndighedens reaktion svækker proportionaliteten af et indgribende skridt.
- 08 Ved tilsyn med autorisationer skal myndigheden gennemgå reaktionstrappen – fagligt påbud, skærpet tilsyn, virksomhedsindskrænkning – før den fratager autorisationen helt.
- 09 Er faren afgrænset til få konkrete områder, kan en fuldstændig fratagelse af autorisation ikke opretholdes; en indskrænkning af virksomhedsområdet er det proportionale svar.
- 10 Ved påbud efter miljø- og jordforureningslovgivningen skal omkostningerne stå i rimeligt forhold til den miljø- eller sundhedsmæssige risiko, indgrebet afværger.
- 11 Vilkår, der er uforholdsmæssigt byrdefulde – fx nedrivningsvilkår ved en dispensation – kan ophæves som stridende mod proportionalitetsprincippet, selv om dispensationen som sådan er lovlig.
- 12 Ved økonomiske sanktioner må fratagelse af forsørgelsesgrundlaget ikke ske på et usikkert faktisk grundlag; er der tvivl om, at borgeren har modtaget en indkaldelse, er standsning af ydelsen for vidtgående.
- 13 Proportionalitetsprincippet kan ikke reparere et manglende faktisk grundlag: er sagen ikke tilstrækkeligt oplyst, hjemvises den, uden at afvejningen overhovedet nås.
- 14 Ved frihedsberøvelse skal indgrebet stå i misforhold til den forventede retsfølge – varetægt, der overstiger den forventede straf eller mangler reel udsigt til udsendelse, er uproportional.
- 15 EU-retten skærper kravet: ved fratagelse af unionsborgerskab og ved sanktioner for brud på EU-finansierede tilsagn skal der foretages en selvstændig proportionalitetsvurdering af virkningerne for den berørte.

Grundsætningen: hvad lovgiver selv siger om proportionalitetsprincippet

§ 1

Proportionalitetsprincippet er ikke skabt ved lov. Det er en **uskreven forvaltningsretlig grundsætning**, som lovgiver på enkelte områder har valgt at kodificere. Den mest autoritative formulering findes i forarbejderne til [retssikkerhedslovens § 2](#) (lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter), hvor Justitsministeriet indledningsvis konstaterer, at princippet allerede gælder:

»I forvaltningsretten antages at gælde en almindelig grundsætning om forholdsmæssighed (proportionalitet). Heri ligger, at der ikke må anvendes mere indgribende foranstaltninger, hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, og indgrebet skal som middel stå i rimeligt forhold til målet.«

Om bestemmelsens funktion hedder det videre, at den »indebærer, at det udtrykkeligt fastsættes, at der ved beslutninger om iværksættelse af tvangsindgreb gælder et sådant proportionalitetsprincip«. Lovfæstelsen er altså deklaratorisk – en kodificering, ikke en hjemmel. Forarbejderne udmønter dernæst princippet meget konkret:

»Inden en myndighed træffer beslutning om iværksættelse af et tvangsindgreb f.eks. som led i en kontrol, som det påhviler myndigheden at udføre, skal myndigheden således overveje, om indgrebet eventuelt kan erstattes af andre og mindre indgribende kontrolmåder. En myndighed bør derfor efter omstændighederne f.eks. overveje, om de oplysninger, som myndigheden ville kunne tilvejebringe ved gennemførelsen af et kontrolbesøg, i stedet vil være mulige at indhente ved at rette en mere formløs henvendelse til parten og anmode denne om at indsende relevante dokumenter mv.« (Forslag til lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter)

Den bærende lovtekst i [retssikkerhedslovens § 2](#) er tilsvarende kortfattet: »Tvangsindgreb må kun anvendes, hvis mindre indgribende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige, og hvis indgrebet står i rimeligt forhold til formålet med indgrebet.«

Testens tre led. Praksis anvender gennemgående en tredelt struktur:

Led	Spørgsmål	Typisk konsekvens hvis ikke opfyldt
Egnethed	Kan indgrebet overhovedet realisere formålet?	Afgørelsen savner saglig begrundelse
Nødvendighed	Findes et tilstrækkeligt, mindre indgribende middel?	Ophævelse/hjemvisning – myndigheden skal vælge det mindre middel
Forholdsmæssighed i snæver forstand	Står byrden for adressaten i rimeligt forhold til det opnåede?	Afgørelsen tilsidesættes som uproportional

De forvaltningsretlige krav hænger tæt sammen med begrundelsespligten i [forvaltningslovens § 24, stk. 1](#): når afgørelsen beror på et skøn, skal hovedhensynene angives – og proportionalitetsafvejningen er netop et sådant hovedhensyn. Folketingets Ombudsmand har formuleret sammenhængen skarpt: »Som det fremgår af bemærkningerne ovenfor, ligger der i proportionalitetsprincippet et krav om et rimeligt forhold mellem mål og midler. Jo mere indgribende foranstaltninger, der er tale om, desto klarere må begrundelsen være« (FOB om afslag på vognmandstilladelse).

LOV

[Forvaltningsloven § 24, stk. 1](#)
[Retssikkerhedsloven § 2](#)

Lovfæstelserne: fra retssikkerhedslovens § 2 til mindste middels § 2 princip

Selv om grundsætningen er uskreven, har lovgiver skrevet den ind i en lang række love – typisk dér, hvor indgrebene er særligt intensive. Kodificeringerne har den praktiske betydning, at de gør afvejningen til en **retlig betingelse**, som klageinstanser og domstole kan prøve direkte.

- **Tvangsindgreb og kontrol:** [retssikkerhedslovens § 2](#) – mindre indgribende foranstaltninger går forud, og indgrebet skal stå i rimeligt forhold til formålet. Loven suppleres af [§ 5](#) om forudgående underretning, der giver parten mulighed for at gøre indsigelse, inden indgrebet gennemføres.
- **Psykiatrisk tvang:** [psykiatrilovens § 4](#) er den mest fuldstændige kodificering i dansk ret. Stk. 1 kræver, at frivillighed forsøges først; [stk. 2](#) fastslår, at »anvendelsen af tvang skal stå i rimeligt forhold til det, som søges opnået herved. Er mindre indgribende foranstaltninger tilstrækkelige, skal disse anvendes«; [stk. 3](#) kræver

skånsomhed, og stk. 4 forbyder tvang »i videre omfang, end hvad der er nødvendigt for at opnå det tilsigtede formål«.

- **Politiets indgreb:** [politilovens § 8, stk. 4](#) tillader kun frihedsberøvelse, hvis »mindre indgribende midler ... ikke [er] tilstrækkelige til at afværge faren«, og indgrebet skal være »så kortvarigt og skånsomt som muligt«.
- **Straffeprocessuelle tvangsindgreb:** [retsplejelovens § 762, stk. 3](#) (varetægt må ikke stå i misforhold til sagens betydning og den ventede retsfølge), [§ 805, stk. 1](#) (beslaglæggelse og edition) og [§ 792 e](#) (legemsindgreb).
- **Tilhold og bortvisning:** [§ 12 i lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning](#).

Hvorfor kodificeringen skete. Strafferetsplejeudvalget beskrev allerede i [betænkning nr. 1023/1984, s. 21](#) grundsætningen som en betingelse for **al** anvendelse af tvangsindgreb:

»Ved ethvert straffeprocessuelt tvangsindgreb antages der at gælde en proportionalitetsgrundsætning, ifølge hvilken der ikke må være misforhold mellem på den ene side den skade og de forstyrrelser, som indgrebet forvolder hos dem, det rammer, og på den anden side sagens betydning og indgrebets nødvendighed. ... I proportionalitetsgrundsætningen kan formentlig også indlægges et krav om, at indgrebet ikke må foretages, såfremt dets øjemed kan tilgodeses ved et mindre byrdefuldt efterforskningsmiddel.«

Samme betragtning bar forslaget om at lovfæste princippet ved ransagning, jf. [betænkning nr. 1159/1989, s. 59](#). Begrundelsen for at skrive princippet ind i loven var altså ikke, at det ellers ikke gjaldt, men at man ville sikre, **at det faktisk indgik i afgørelsen** – en pointe der går igen i den nyere nævnspraksis nedenfor.

Den administrative fortolkningsramme er udfoldet i vejledninger og cirkulærer. [Vejledning om magtanvendelse over for voksne, pkt. 16 om mindsteindgrebsprincippet](#), fastslår, at der gælder »et forbud mod at anvende en mere indgribende foranstaltning, hvis en mindre indgribende foranstaltning vurderes at være tilstrækkelig«, og [vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge, pkt. 90-91](#) knytter samme krav til hver enkelt magtanvendelse. På tilbagekaldelsesområdet siger [Tilbagetrækningsvejledningen, pkt. 2.1](#) det direkte: »Proportionalitetsprincippet indebærer, at myndigheden ikke må foretage et større indgreb end nødvendigt. Myndigheden er forpligtet til at vælge den mindst indgribende foranstaltning i de tilfælde, hvor man har et valg mellem flere foranstaltninger.« Og [vejledningen om zoneforbud, pkt. 2.4](#) kræver udtrykkeligt, at afgørelsen »skal ... være i overensstemmelse med det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip«.

LOV

[Politiloven § 8, stk. 4](#)[Psykiatriciloven § 4, stk. 1-4](#)[Retsplejeloven § 762, stk. 3](#)[Retsplejeloven § 805, stk. 1](#)[Retssikkerhedsloven § 2](#)

§ 3 Tilbagekaldelse og annullation af begunstigende forvaltningsakter

Den strengeste form for indgreb er at fratage borgeren en rettighed, myndigheden selv har tildelt. Højesterets praksis om **indfødsret** udgør i dag den bedst belyste linje i dansk ret om proportionalitet ved tilbagekaldelse – og den er direkte overførbart til tilbagekaldelse af tilladelser, godkendelser og bevillinger.

Udgangspunktet: annullation, men med forvaltningsretlig afvejning. I [BS-29672/2024-HJR](#) (3. september 2025) afviste Højesteret ministeriets synspunkt om, at [grundlovens § 44](#) skulle udelukke forvaltningsretlige hensyn. Retten fastslog, at en afgørelse om indfødsret som udgangspunkt skal annulleres, hvis betingelserne ikke er opfyldt, men at »dette princip kan fraviges ved en konkret afvejning af statens interesse i lovhåndhævelse over for borgerens gode tro og indgrebets grad«. Konkret blev annullationen opretholdt: A var ikke i god tro, og da

han primært havde boet i Egypten, var afgørelsen ikke uforholdsmæssigt indgribende. Højesteret understregede tillige, at [artikel 20 i TEUF](#) kræver en selvstændig proportionalitetsvurdering af konsekvenserne for den berørte og dennes familie, når unionsborgerskab fortabes.

Grovheden er den tungeste faktor. Kontrasten mellem to indfødsretssager illustrerer afvejningen præcist:

Sag	Forholdet	Tidsforløb	Udfald
Sag 153/2016	Bevidst, forsætlig fortielse af nationalitet gennem årrække – bestemmende for både asyl og indfødsret	1998→2016	Frakendelse opretholdt
90/2025	Undladt at oplyse om en voldsepisode i de sidste uger inden vedtagelsen; 10 dages betinget fængsel, begået »i forståelig ophidselse«	7 år før sag rejst; ca. 10 år i alt	Frakendelse afvist

I [Sag 153/2016](#) fastslog Højesteret, at forarbejderne til [indfødsretslovens § 8 A](#) som hovedregel kræver frakendelse, men at proportionalitetsvurderingen tillader en afvejning af forholdets grovhed over for indgrebets betydning. Da svigen var af »betydelig grovhed«, havde det »ikke afgørende betydning«, at der var gået lang tid, eller om han fortsat havde syrisk statsborgerskab. Retten bemærkede tillige, at frakendelse ikke er en straf, men »svarer til en annullation af en begunstigende forvaltningsafgørelse opnået ved svig«.

I [90/2025](#) (4. juni 2026) nåede Højesteret det modsatte resultat – og gjorde det uden at afgøre svigsspørgsmålet:

»Uanset om det lægges til grund, at A har handlet svigagtigt ved med forsæt at fortie relevante oplysninger, finder Højesteret, at i hvert fald en proportionalitetsafvejning fører til, at frakendelse af indfødsretten vil være i strid med Danmarks internationale forpligtelser.«

De bærende momenter var karakteren af kriminaliteten og graden af svig, at frakendelse ville være endelig (han kunne ikke opnå indfødsret på ny), og at der gik syv år, før sagen blev rejst. Det var derimod **ikke** afgørende, at frakendelsen hverken ville gøre ham statsløs eller tvinge ham ud af landet. Samme sag er registreret som [SS-90/2025-HJR](#).

Administrativ fratagelse. Samme afvejning gælder ved administrativ fratagelse efter [indfødsretslovens § 8 B, stk. 3](#). I [BS-16807/2022-HJR](#) blev fratagelsen af en IS-tilsluttet kvindes statsborgerskab fundet proportional: Højesteret lagde vægt på, at organisationens brutalitet var alment kendt, at hun frivilligt havde brudt alle bånd til Danmark, og at hun ikke blev statsløs. Modsat i [BS-23360/2022-HJR](#), hvor Højesteret 22. marts 2023 tilsidesatte en tilsvarende administrativ fratagelse **netop på grund af manglende proportionalitet**. De to domme viser, at hjemlen ikke i sig selv bærer indgrebet – afvejningen gør.

Erhvervstilladelser. På det klassiske tilladelsesområde er Folketingets Ombudsmands udtalelse om [afslag på vognmandstilladelse](#) fortsat retningsgivende. Vejtransportrådet havde nægtet tilladelse på grund af tidligere ulovlig kørsel. Ombudsmanden anerkendte, at hensynet til håndhævelsen af tilladelsessystemet vejer tungt, men fandt afgørelsen uproportional: der forelå ingen oplysninger om, at ansøgeren havde handlet i strid med de **formål**, tilladelsessystemet skal varetage, og »hensynet til at sikre respekten for det ved godskørselsloven etablerede tilladelsessystem og formålet med godkendelseskravet [kan] næppe begrunde en afgørelse med så alvorlige konsekvenser«. Ombudsmanden henviste samtidig til, at Højesteret i UFR 1991.130 havde opretholdt godskørselstilladelser trods et betydeligt antal lovovertrædelser.

PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Frakendelse af dansk indfødsret efter § 8 A – proportionalitetsafvejning hindrer frakendelse trods fortielse af voldsepisode før naturalisation	04.06.2026
	Højesteret · Højesterets dom om bortfald af dansk indfødsret som følge af manglende opfyldelse af lovbestemte betingelser	03.09.2025
	Højesteret · Ugyldiggørelse af administrativ fratagelse af dansk statsborgerskab grundet manglende proportionalitet	22.03.2023
	Højesteret · Højesterets dom om administrativ fratagelse af dansk statsborgerskab for fremmedkriger tilknyttet Islamisk Stat	05.10.2022
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret som følge af svig vedrørende nationalitetsoplysninger	29.11.2016

Autorisationsfratagelse: reaktionstrappen som proportionalitetens

§ 4 rygrad

Det klareste nutidige eksempel på, hvordan proportionalitetsprincippet omsættes til konkret forvaltningspraksis, er tilsynet med sundhedspersoner. [Autorisationslovens § 9](#) giver Styrelsen for Patientsikkerhed en **trappe** af reaktioner, og Ankenævnet for Tilsynsafgørelser prøver systematisk, om det rigtige trin er valgt:

Reaktion	Hjemmel	Indgrebets intensitet
Fagligt påbud	§ 10	Lav
Skærpet tilsyn	§ 10 b	Lav-middel
Midlertidig indskrænkning af virksomhedsområdet	§ 9, stk. 2	Middel
Midlertidig fratagelse af autorisationen	§ 9, stk. 1	Højest

Når faren er afgrænset, er fuld fratagelse uproportional. I [26TS09](#) (11. juni 2026) havde styrelsen frtaget autorisationen på grund af grænseoverskridende adfærd over for patienter. Nævnet foretog en selvstændig vurdering af farens omfang og fandt, at sundhedspersonen **alene på få helt konkrete områder** kunne antages at være til fare. Nævnet lagde derefter afgørende vægt på proportionalitetsprincippet: når faren kun knyttede sig til afgrænsede dele af virksomhedsområdet, kunne patientsikkerheden varetages ved mindre indgribende foranstaltninger – indskrænkning efter [§ 9, stk. 2](#) eller et fagligt påbud efter [§ 10](#). Sagen blev hjemvist. Afgørelsen underkendte ikke, at adfærden gav anledning til bekymring; den fastslog, at **proportionalitetshensynet krævede, at der blev grebet til det mindst indgribende middel, der kunne afbøde den konstaterede fare.**

Proportionalitet forudsætter et faktisk grundlag. To hjemvisninger viser, at afvejningen slet ikke nås, hvis sagen er utilstrækkeligt oplyst. I [25TS01](#) havde sundhedspersonen netop gjort gældende, at styrelsen ikke havde valgt den mindst indgribende foranstaltning. Nævnet nåede dog aldrig proportionalitetsspørgsmålet, fordi den grundlæggende betingelse – begrundet mistanke om fare for patientsikkerheden – ikke fandtes opfyldt på det foreliggende grundlag. Tilsvarende i [26TS01](#), hvor klageren gjorde gældende, at fratagelsen var uproportional, fordi hun ikke havde fået mulighed for et behandlingsforløb:

»Vi vurderede, at der på baggrund af de foreliggende oplysninger i sagen ikke var tilstrækkeligt sikkert grundlag for midlertidigt at frtage sundhedspersonens autorisation. ... Sundhedspersonens tilstand var derfor ikke tilstrækkeligt belyst i sagen.«

Når indgrebet holder. Trappen tvinger ikke myndigheden til det mildeste trin, når det ikke er tilstrækkeligt. I 24TS09 blev en proportionalitetsindsigelse afvist, fordi misbruget indebar »risiko for, at der kunne opstå tilstande, som ville kunne påvirke afgørende kompetencer«. I 24TS02 var mindre indgribende midler netop **forsøgt** – påbud om urinkontroller og gentagne indskærpelser – inden fratagelsen; nævnet fremhævede, at »der ikke var tale om en mindre undskyldelig tilsidesættelse«. Og i 24ST06 blev en indskrænkning af virksomhedsområdet – altså det mellemliggende trin – anset for »nødvendig og proportional«, da sundhedspersonen havde iværksat behandling for ikkeeksisterende sygdomme.

Mønstret er entydigt: **myndigheden skal kunne dokumentere, at de lavere trin er overvejet og fundet utilstrækkelige.**

LOV

Autorisationsloven § 9, stk. 1, 2

Autorisationsloven § 10

Klage- og erstatningsloven § 10a, stk. 2

PRAKSIS	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet for Tilsynsafgørelser hjemviste sag om midlertidig fratagelse af autorisation – mindre indgribende foranstaltninger kunne varetage patientsikkerheden	11.06.2026
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet hjemviser midlertidig fratagelse af autorisation – psykisk sygdom ikke tilstrækkeligt belyst og mulig bedring i tilstanden	27.01.2026
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Sag sendt retur på grund af utilstrækkeligt grundlag for midlertidig fratagelse af autorisation	05.02.2025
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Enig i midlertidig fratagelse af autorisation efter begrundet mistanke om misbrug af afhængighedsskabende præparat	24.10.2024
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet tiltrådte midlertidig fratagelse af autorisation ved gentagen udeblivelse fra påbudte urinkontroller	10.10.2024
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævn stadfæster midlertidig indskrænkning af autorisation – tvivlsom diagnostik og behandling for ikkeeksisterende sygdomme	10.10.2024

§ 5 Påbud, lovliggørelse og vilkår på miljø- og planområdet

Miljø- og Fødevareklagenævnet har udviklet en fast praksis, hvor **manglende proportionalitetsvurdering i sig selv fører til ophævelse** af påbuddet – uafhængigt af, om påbuddet materielt kunne have været udstedt.

Omkostninger over for risiko. I 20/14490 (29. januar 2025) havde Slagelse Kommune påbudt oprensning af kulbrinte-forurening efter [jordforureningslovens § 41](#). Nævnet accepterede udgangspunktet om, at ældre forurening gerne må fjernes som en biproduktvirkning af oprensning af nyere forurening – men fastslog en grænse:

Udgangspunktet fraviges, »hvis den ældre forurening medfører, at udgifterne til oprensning af den nyere forurening ikke står i et rimeligt forhold til den miljø- eller sundhedsmæssige risiko ved at efterlade den nyere forurening«.

Da det ikke var muligt at adskille nyere og ældre forurening, kunne det ikke vurderes, »om påbuddet lever op til det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip«. Påbuddet blev ophævet. Samme resultat i 19/06395, hvor et påbud om etablering af tæt tankgård efter [miljøbeskyttelseslovens § 41](#) blev ophævet **grundet manglende proportionalitetsvurdering**.

Uforholdsmæssige vilkår. Proportionalitetsprincippet rammer ikke kun selve indgrebet, men også de vilkår, det knyttes til. I 22/08305 havde Fredningsnævnet meddelt dispensation efter [naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1](#) til opførelse af to kvægstalde – men på vilkår om, at bygningerne skulle **nedrives**, hvis de ikke længere var nødvendige for driften. Klagenævnet fandt vilkåret »i strid med almindelige forvaltningsretlige

grundsætninger, herunder proportionalitetsprincippet«, med vægt på bygningernes omfang og den væsentlige negative betydning for ejerens økonomi som følge af usikkerheden om bygningernes fremtid. Da vilkåret var en forudsætning for dispensationen, blev hele afgørelsen ophævet og hjemvist.

Når afvejningen faktisk foretages, holder påbuddet. [21/03097](#) (11. juli 2025) viser modstykket. En komposteringsvirksomhed påberåbte sig disproportionalitet og advarede om etableringsomkostninger på 40-62 mio. kr.; kommunen anslog 3-4,3 mio. kr. Nævnet fandt kommunens estimat mest troværdigt – bl.a. fordi flere af virksomhedens fakturaer stammede fra tiden **før** påbuddet og derfor ikke var dets konsekvens – og konkluderede, at de miljø- og sundhedsmæssige gevinster for ca. 20.000 omkringboende vejede langt tungere end merudgifterne, særligt da tiltagene blot bragte driften op på BAT-standard. Påbuddet blev stadfæstet.

De tre afgørelser tegner tilsammen praksis: **byrden skal beregnes realistisk, gevinsten skal kunne beskrives, og afvejningen skal fremgå af afgørelsen.**

LOV

[Jordforureningsloven § 41, stk. 1, 3](#)[Miljøbeskyttelsesloven § 41, stk. 1](#)[Naturbeskyttelsesloven § 50, stk. 1](#)

PRAKSIS

Miljø- og Fødevareklagenævnet · Stadfæstelse af påbud om skærpede miljøvilkår for komposteringsanlæg i Roskilde trods indsigelser om retsbeskyttelse og proportionalitet	11.07.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om oprensning påbud vedrørende kulbrinte forurening ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering	29.01.2025
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om tæt tankgård ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering	22.12.2023
Miljø- og Fødevareklagenævnet · Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om tilladelse til opførelse af kvægstalde i fredningsområde pga. uforholdsmæssigt vilkår om nedrivning	22.12.2023

§ 6 Økonomiske sanktioner: ydelsesstop, tilbagebetaling og bortfald af tilsagn

Når myndigheden griber ind i borgerens **forsørgelsesgrundlag**, skærpes proportionalitetskravet mærkbart. Ankestyrelsens principafgørelser trækker linjen.

Fratagelse af forsørgelsesgrundlag på usikkert grundlag er uproportional. I principafgørelsen [D-32-05](#) havde kommunen standset sygedagpengene, fordi borgeren udeblev fra en opfølgningssamtale. Borgeren gjorde gældende, at han aldrig havde modtaget indkaldelsen. Ankestyrelsen fastslog:

»Ankestyrelsen vurderer, at det ville være i strid med den almindelige forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet at fratage ham hans forsørgelsesgrundlag i form af sygedagpenge.«

Afgørende var, at det ikke kunne godtgøres, at brevet var modtaget, at borgeren i øvrigt havde medvirket aktivt, og at kommunen havde talt med ham samme dag, brevet skulle være afsendt, uden at nævne indkaldelsen.

Bevisbyrden for, at indkaldelsen er modtaget, ligger hos kommunen. Modsat i [111-09](#), hvor Ankestyrelsen – efter samme prøvelsesramme – fandt, at der ikke var rimelig grund til den manglende medvirken, og stadfæstede standsningen.

Gradueret sanktion frem for fuldt ophør. [I-2-02](#) er et lærebogseksempel på nødvendighedsleddet. Kommunen ville lade introduktionsydelsen **ophøre helt**, fordi borgeren var flyttet uden godkendelse. Ankestyrelsen fandt, at ophør forudsætter, at udlændingen »uden rimelig grund afviser at deltage« – hvilket ikke var tilfældet – men at

afbrydelsen af programmet berettigede en **nedsættelse på 30 %**. Det tilstrækkelige, mindre indgribende middel blev altså valgt frem for det mest vidtgående.

Sanktionens længde skal stå mål med forseelsen. I 17-24 om skærpet rådighedssanktion efter [aktivlovens § 40 a](#) lagde Ankestyrelsen vægt på, at kommunen »havde sikret proportionalitet ved at give en sanktion på to måneder, hvilket stod i rimeligt forhold til de gentagne og langvarige tilsidesættelser af rådighedsforpligtelsen« – mod det lovlige maksimum på tre måneder.

Udgift over for opnået effekt. Proportionalitet kan også begrunde et **afslag** på en begunstigelse. I C-2-07 blev der søgt om særlig bilindretning til over 400.000 kr. efter [servicelovens § 114, stk. 3](#). Ankestyrelsen fandt, at graden af selvhjulpenhed »alene [ville] blive øget i et særdeles beskedent omfang«, da ansøgeren fortsat ville være helt afhængig af ledsager, og at udgiften derfor ikke stod i rimeligt forhold til effekten.

EU-rettens skærpelse ved tilskudssanktioner. 25/07144 (12. september 2025) viser, hvordan EU-retten forstærker princippet. Styrelsen havde ladet et tilskudstilsagn **bortfalde i sin helhed** som følge af manglende opfyldelse af krav om arbejdskraftbehov og økologiautorisation. Under henvisning til EU-Domstolens dom i **sag C-6/23 (Baramlay)** fastslog nævnet, at kravene var *forpligtelser* – ikke *støtteberettigelseskriterier* – og at sanktionen derfor skulle afpasses efter en konkret proportionalitetsvurdering af, om overtrædelsen var alvorlig, omfattende, varig og hyppig. Bortfaldet uden denne vurdering var ugyldig retsanvendelse; afgørelsen blev ophævet og hjemvist.

Også på skatteområdet slår princippet igennem ved byrdefulde vilkår: i **10-00622** havde SKAT gjort henstand med et registreringsafgiftskrav på 652.653 kr. betinget af sikkerhedsstillelse for hele beløbet, alene begrundet i restancens størrelse og en vurdering af klagerens aktiver og passiver. Landsskatteretten ophævede kravet om sikkerhedsstillelse.

LOV	Aktivloven § 40a, stk. 1, 2	Forvaltningsloven § 24, stk. 1	Serviceloven § 114, stk. 3
PRAKSIS	Landsskatteretten · Ophævelse af krav om sikkerhedsstillelse ved henstand med betaling af registreringsafgift 01.07.2010 Ankestyrelsen · Skærpet rådighedssanktion: Betingelser for ophør af kontanthjælp for aktivitetsparate borgere ved manglende vilje til rådighed 01.01.2024 Ankestyrelsen · Standsning af sygedagpenge ved manglende medvirken: Fortolkning af rimelig grund og proportionalitetsprincippet 01.01.2009 Ankestyrelsen · Støtte til bil: Vurdering af selvhjulpenhed og proportionalitet ved særlig indretning og køreundervisning 01.01.2007 Ankestyrelsen · Sygedagpenge: Krav om dokumentation for udeblivelse og anvendelse af proportionalitetsprincippet 01.01.2005 Ankestyrelsen · Introduktionsydelse: Flytning uden godkendelse medfører nedsættelse på 30%, men ikke ophør 01.01.2002 Miljø- og Fødevarerklagenævnet · Genoptagelse af klagesag om tilsagnsbortfald: Afgørelse ophævet og hjemvist på grund af forkert anvendelse af EU-retsregler (Baramlay-dommen) 12.09.2025		

§ 7 Tvangsindgreb og frihedsberøvelse: misforholdet til den ventede retsfølge

På frihedsberøvelsesområdet er proportionalitetsprincippet lovfæstet i [retsplejelovens § 762, stk. 3](#): varetægt kan ikke anvendes, hvis »frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes«. Højesterets praksis konkretiserer misforholdet.

Frihedsberøvelse må ikke overstige den forventede straf. I [AM2025.02.04H](#) fandt Højesteret varetægtsfængsling indtil ankedom uproportional, fordi frihedsberøvelsen væsentligt oversteg byrettens strafudmåling. Samme afvejning – nu med prøveløsladelsestidspunktet som referencepunkt – foretog Højesteret i [Sag 53/2024](#) og i den parallelle [SS-53/2024-HJR](#) om omfattende udbytteskattebedrageri. Og i [Sag 110/2021](#) og [12/2022](#) blev proportionaliteten af fortsat varetægtsfængsling i surrogat vurderet i lyset af den **forventede særforanstaltning** – ikke en tidsbestemt straf.

Administrativ frihedsberøvelse kræver fremdrift. [AM2023.04.13H2](#) er den centrale afgørelse om proportionalitet ved frihedsberøvelse med henblik på udsendelse. En statsløs palæstinenser havde siddet varetægtsfængslet lige så længe som den idømte straf, mens Udlændingestyrelsen i over to år undlod at træffe afgørelse i § 31-sagen. Højesteret udtalte:

»Højesteret finder efter en samlet vurdering, at det ikke er godtgjort, at udsendelsessagen fremmes med fornøden omhu, og at der ikke er reel udsigt til, at Tiltalte kan udsendes inden for rimelig tid. Betingelserne for fortsat varetægtsfængsling af ham er derfor ikke opfyldt.«

Proportionaliteten af en vedvarende foranstaltning afhænger altså også af **myndighedens egen sagsbehandling**. Samme betragtning genfindes i Højesterets praksis om langvarig varetægt af terrordømte med henblik på udsendelse, jf. [Sag 72/2022](#), og i Ombudsmandens udtalelse [2021-11 om revurdering af opholds-, melde- og underretningspligt for udlændinge på tålt ophold](#), hvor det fremhæves, at »proportionalitetsbetingelsen løbende skal være opfyldt«, hvorfor det »med tiden [kan] blive vanskeligere at begrunde sådanne indgreb«. Myndighederne »skal kunne godtgøre, at indgrebet i hvert enkelt tilfælde er proportionalt«.

Andre straffeprocessuelle indgreb. [Retsplejelovens § 805, stk. 1](#) forbyder beslaglæggelse, der »står i misforhold til sagens betydning og det tab eller den ulempe, som indgrebet kan antages at medføre«. I [95/2025](#) fandt Højesteret beslaglæggelsen af fem kasser smykker forholdsmæssig – indgrebet stod ikke i misforhold til sagens betydning – samtidig med at et formkrav (skriftligt samtykke) ikke automatisk gjorde indgrebet ulovligt, når samtykke reelt var givet.

Anklagemyndighedens egen fortolkningsramme er udfoldet i [Rigsadvokatmeddelelsen om grundlovsforhør og varetægtsfængsling, pkt. 4.3.1.4 om kravet om proportionalitet](#), og – for tilhold, opholdsforbud og bortvisning – i [Rigsadvokatmeddelelsen, pkt. 4.5](#), hvor det fastslås, at »det [er] mindst indgribende middel, som kan opfylde formålet, der skal vælges«, og at bortvisning fra hjemmet – »det mest indgribende middel, der kan anvendes« – giver anledning til særlige overvejelser. Betragtningerne har rod i [betænkning nr. 1023/1984, s. 101](#), hvor udvalget bemærkede, at også et **hemmeligt** indgreb må anses som en belastning – »den omstændighed, at indgrebet foregår hemmeligt, kan endog siges at forøge dets tyngde«.

LOV	Hjemrejseloven § 14, stk. 1	Retsplejeloven § 762, stk. 3	Retsplejeloven § 805, stk. 1
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret godkender beslaglæggelse af smykker uden forudgående retskendelse – mundtligt samtykke og øjemedsbefragtgørelse		25.03.2026
	Højesteret · Højesterets kendelse om proportionalitet ved varetægtsfængsling af udlænding under ankesag		04.02.2025

Højesteret · Højesterets vurdering af proportionalitet ved varetægtsfængsling og beregning af forventet prøveløsladelse	10.01.2025
Højesteret · Varetægtsfængsling af udvist statsløs palæstinenser – Højesteret finder manglende fremdrift i udsendelsessagen	13.04.2023
Højesteret · Højesterets vurdering af proportionalitet ved langvarig varetægtsfængsling af terrordømt med henblik på udsendelse	19.01.2023
Højesteret · Fortsat varetægtsfængsling i surrogat og proportionalitetsprincippet ved forventet særforanstaltning	16.05.2022

Udvisning: proportionalitet som konventionsretligt og EU-retligt krav

Udvisningssagerne udgør et selvstændigt spor, hvor det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip forstærkes af [EMRK artikel 8](#) og af EU-rettens opholdsdirektiv. Selv om udvisning ved dom formelt er en retsfølge, er strukturen i afvejningen identisk med den forvaltningsretlige, og praksis anvendes analogt på administrative afgørelser om inddragelse af opholdsgrundlag.

Enkeltstående forhold over for tilknytning. I [SS-169/2008-HJR](#) blev en EU-borger frifundet for udvisning efter et enkeltstående voldsforhold mod en buschauffør. Højesteret fandt efter en afvejning af tilknytningen til Danmark over for »karakteren af det begåede enkeltstående voldsforhold«, at hensyn afgørende talte imod udvisning, jf. [udlændingelovens § 26, stk. 2](#), og tilføjede udtrykkeligt:

»Det bemærkes, at udvisning efter Højesterets opfattelse også ville være i strid med proportionalitetsprincippet i artikel 27, stk. 2, sammenholdt med artikel 28, stk. 1, i direktiv 2004/38/EF af 29. april 2004 (opholdsdirektivet).«

Utilregnelighed begrænser vægten af kriminaliteten. I [SS-24/2024-HJR](#) (13. september 2024) præciserede Højesteret, at når gerningsmanden er straffri på grund af sindssygdom efter [straffelovens § 16, stk. 1](#), begrænses den vægt, kriminalitetens alvor kan tillægges i afvejningen – med henvisning til Menneskerettighedsdomstolens domme i **Maslov mod Østrig** og **Savran mod Danmark**. Konklusionen:

»Efter en samlet afvejning finder Højesteret, at udvisning af T vil være uproportional og dermed i strid med artikel 8. Der foreligger således ikke sådanne meget tungtvejende grunde, som efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kræves for at kunne udvise i en situation som den foreliggende, hvor T kom til Danmark som 11-årig.«

I stedet for udvisning blev der tildelt en **advarsel** efter [udlændingelovens § 24 b](#) – endnu et eksempel på, at det mindre indgribende middel vælges, når det er tilstrækkeligt.

De kriterier, der indgår i afvejningen, er systematiseret i [Rigsadvokatmeddelelsen om udvisning ved dom, pkt. 4.2.1.6](#). Den administrative side af området er behandlet indgående i [betænkning nr. 1505/2009 om administrativ udvisning af udlændinge, der må anses for en fare for statens sikkerhed, s. 238](#), hvor arbejdsgruppen understreger, at indgreb »alene må anvendes i det omfang, at indgrebene er proportionale med forfølgelsen af det relevante formål«, og at der »ved proportionalitetsafvejningen må sondres mellem iværksættelse og opretholdelse af frihedsberøvelse«.

LOV	Straffeloven § 16, stk. 1	Udlændingeloven § 26, stk. 2	
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret omstøder udvisning af sindssyg mand med stærk tilknytning til Danmark		13.09.2024
	Højesteret · Frifindelse for udvisning grundet tilknytning til Danmark og proportionalitetsprincip		29.12.2008

§ 9 Ombudsmandens praksis: proportionalitet i personalesager og over for borgere

Folketingets Ombudsmand er den retskilde, der har udviklet proportionalitetsprincippet mest systematisk i den løbende forvaltning. Udtalelserne er ikke bindende, men styrer faktisk forvaltningspraksis og citeres rutinemæssigt.

Afskedigelse: mindre indgribende skridt skal forsøges først. I [FOB 2010-6-1 om afskedigelse af en sognepræst](#) formulerede Ombudsmanden kravet præcist: »Som nævnt følger det af den forvaltningsretlige grundsætning om proportionalitet at myndighederne først skal have forsøgt at bringe uoverensstemmelsen til ende på andre måder end ved afskedigelse.« Da der faktisk var afholdt flere møder med henblik på en mindelig løsning, fandt Ombudsmanden **ikke** grundlag for kritik. Tilsvarende fastslog Ombudsmanden i [FOB 2022-8](#), at »offentlige arbejdsgivere [er] som følge af det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip forpligtet til at overveje, om det er tilstrækkeligt at foretage mindre indgribende foranstaltninger« – konkret om en sygemeldt medarbejder kunne omplaceres frem for afskediges. Kommunen blev kritiseret for ikke at have undersøgt muligheden.

Sanktionens længde. I [FOB 2022-5](#) fandt Ombudsmanden det **uberettiget** at bortvise en studerende i ni måneder for en festinvitation – en klassisk anvendelse af forholdsmæssighed i snæver forstand, hvor det i proportionalitetsvurderingen må indgå, »hvor meget indgrebet påvirker borgeren«.

Forsørgelsesgrundlag. I [FOB om standsning af sygedagpenge](#) henstillede Ombudsmanden, at nævnet **udtrykkeligt** tog stilling til proportionaliteten. Han hæftede sig ved »den særdeles indgribende konsekvens som (A)'s manglende møde til opfølgningssamtalen havde i og med at han blev frataget sit forsørgelsesgrundlag«, sammenholdt med at der var tale om en **enkelt** udeblivelse på et tidspunkt, hvor han uomtvisteligt var uarbejdsdygtig og fulgte alle lægelige anvisninger. Udtalelsen er forløberen for Ankestyrelsens principafgørelse D-32-05.

Børne- og ungeområdet. I [FOB 2016-58](#) gengiver Ombudsmanden en vigtig nuance fra forarbejderne til Barnets Reform: kommunen skal vælge den foranstaltning, der er »nødvendig og tilstrækkelig« – og skal derfor **ikke** vælge den mindst indgribende foranstaltning, hvis barnet reelt har behov for et mere omfattende tiltag. Som lovgiver formulerede det: »Det forvaltningsretlige princip, om at foranstaltningen skal være proportionel med formålet, vil stadig være gældende.« Nødvendighedsleddet er altså **tosidet**: det forbyder overreaktion, men det legitimerer heller ikke underreaktion, der ikke løser problemet.

LOV

Forvaltningsloven § 24, stk. 1

§ 10 Kontrolindgreb, databeskyttelse og procesbegrænsninger

Proportionalitetsprincippet virker også, hvor indgrebet ikke er en klassisk afgørelse, men en **kontrolforanstaltning** eller en begrænsning af borgerens processuelle adgang.

Dataminimering som proportionalitetstest. I [2021-31-5478](#) (10. februar 2023) klagede en gruppe borgere over, at netvirksomhedens indsamling af timebaserede elforbrugsdata var disproportional, og foreslog en

aggregeret model som **mindre indgribende alternativ**. Datatilsynet foretog netop nødvendighedsprøven – men fandt, at alternativet ikke ville kunne opfylde den retlige kontrolforpligtelse, der forudsætter adgang til de konkrete måleværdier på timebasis:

»Datatilsynet finder efter en samlet vurdering, at der ikke er grundlag for at fastslå, at de behandlingsaktiviteter, som Radius foretager på baggrund af den nævnte retlige forpligtelse efter elforsyningsloven mv., er i strid med proportionalitetsprincippet i databeskyttelsesforordningens artikel 5, stk. 1, litra c.«

Afgørelsen illustrerer nødvendighedsleddets logik skarpt: et alternativ er kun »mindre indgribende« i retlig forstand, hvis det er **lige så egnet** til at nå formålet. Er alternativet utilstrækkeligt, er det ikke et alternativ. Sammenlign [GDPR art. 5, stk. 1, litra c](#).

Byrde over for udbytte. I [2021-31-5085](#) (27. juni 2022) foretog Datarådet en udtrykkelig proportionalitetsafvejning af en indsigtssøgning, der ville kræve gennemgang af over 1,1 mio. dokumenter. Der blev lagt vægt på dokumentmængden, på at klageren ikke havde præciseret søgningen, og på at oplysningerne i det væsentlige optrådte **accessorisk** og beskrev en funktion, klageren havde varetaget. Søgningen kunne afvises som »overdreven« efter [GDPR art. 12, stk. 5, litra b](#).

Begrænsning af klageadgang. Proportionalitet sætter også rammen, når en myndighed vil beskytte sin egen sagsbehandlingskapacitet. I [23-98449](#) (20. november 2024) havde en klager indbragt over 430 klager – hvoraf ingen havde ført til medhold. Ligebehandlingsnævnet indførte restriktioner, men udformede dem netop proportionalt: henvendelser besvares kun, hvis nævnet vurderer, at det er »strengt nødvendigt«, ordningen gælder i **to år**, og nævnet skal derefter tage stilling til, om restriktionerne skal opretholdes eller lempes. Indgrebet er hverken permanent eller ubetinget – det er tidsbegrænset, revurderbart og forbeholdt det nødvendige.

Også på kriminalforsorgens område optræder princippet i det administrative regelsæt:

[Beskæftigelsesvejledningen, pkt. 24](#) fastslår, at tvungen opsparring skal ophøre, når det opsparede beløb »åbenbart overstiger« de udgifter, opsparringen skal dække – en direkte anvendelse af forholdsmæssighed på et løbende økonomisk indgreb.

LOV [Retssikkerhedsloven § 2](#)

PRAKSIS	Datatilsynet · Radius' fjernaflæsning af elmålere fundet i overensstemmelse med databeskyttelsesreglerne	10.02.2023
	Datatilsynet · Virksomhed var ikke forpligtet til at gennemgå omfattende materiale i forbindelse med en anmodning om indsigt	27.06.2022
	Ligebehandlingsnævnet · Begrænsning af sagsbehandling ved ekstraordinært ressourcekrævende klageadfærd og spørgsmål om inhabilitet	20.11.2024

Prøvelsesintensitet og retsvirkning: hvorfor hjemvisning er

§ 11 standardsvaret

Et gennemgående træk ved praksis er, at klageinstanser sjældent selv træffer den »rigtige« afgørelse. De **ophæver og hjemviser** – fordi den manglende proportionalitetsvurdering er en retlig mangel ved skønsudøvelsen, ikke et resultat, klageinstansen uden videre kan substituere.

Manglende afvejning = ugyldig retsanvendelse. Det er ikke tilstrækkeligt, at afgørelsen *kunne* have været proportional. I [20/14490](#) blev påbuddet ophævet, fordi det på det foreliggende grundlag slet ikke *kunne*

vurderes, om det levede op til proportionalitetsprincippet. I [25/07144](#) var det udtrykkeligt selve **fraværet** af den påkrævede vurdering, der gjorde bortfaldsafgørelsen ugyldig. Og i [26TS09](#) hjemviste nævnet, så styrelsen selv kunne fastlægge, hvilket mindre indgribende middel der var tilstrækkeligt.

Rækkefølgen i prøvelsen. Praksis viser en fast sekvens:

1. **Er sagen tilstrækkeligt oplyst?** Er den ikke det, nås proportionalitetsspørgsmålet slet ikke – sagen hjemvises, jf. [25TS01](#) og [26TS01](#).
2. **Er den materielle betingelse opfyldt?** (fare, svig, forurening, manglende rådighed).
3. **Er der et tilstrækkeligt, mindre indgribende middel?** Hvis ja: afgørelsen kan ikke opretholdes.
4. **Står byrden i rimeligt forhold til gevinsten?** Her vejes omkostninger, tidsforløb, adressatens gode tro og indgrebets endelighed.

Begrundelseskravet som håndhævelsesmekanisme. Fordi proportionalitetsafvejningen er et hovedhensyn i skønsudøvelsen, skal den fremgå af begrundelsen efter [forvaltningslovens § 24, stk. 1](#). Klagenævnene kontrollerer dette selvstændigt – se fx Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse i [18/01550](#), hvor styrelsen ikke tilstrækkeligt havde redegjort for de hovedhensyn, der lå bag skønnet (manglen var dog ikke konkret væsentlig). Sammenhængen mellem indgrebets intensitet og begrundelsens dybde er den praktiske nøgle: **jo hårdere indgreb, desto mere skal myndigheden skrive om, hvorfor det mildere middel ikke var nok.**

LOV	Forvaltningsloven § 24, stk. 1	
PRAKSIS	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet for Tilsynsafgørelser hjemviste sag om midlertidig fratagelse af autorisation – mindre indgribende foranstaltninger kunne varetage patientsikkerheden	11.06.2026
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet hjemviser midlertidig fratagelse af autorisation – psykisk sygdom ikke tilstrækkeligt belyst og mulig bedring i tilstanden	27.01.2026
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Sag sendt retur på grund af utilstrækkeligt grundlag for midlertidig fratagelse af autorisation	05.02.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Genoptagelse af klagesag om tilsagnsbortfald: Afgørelse ophævet og hjemvist på grund af forkert anvendelse af EU-retsregler (Baramlay-dommen)	12.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om oprensningspåbud vedrørende kulbrinteforurening ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering	29.01.2025

§ 12 Sammenfatning: syv holdepunkter fra praksis

1. **Grundsætningen gælder altid.** Proportionalitetsprincippet er uskrevet og gælder, uanset om det står i den enkelte lov. Lovfæstelserne i [retssikkerhedslovens § 2](#), [psykiatrilovens § 4](#) og [retsplejelovens § 762, stk. 3](#) er kodificeringer, der gør afvejningen til en direkte prøvbar retlig betingelse – men de skaber den ikke.
2. **Afvejningen skal faktisk foretages – og skrives ned.** Den hyppigste grund til, at en afgørelse falder, er ikke, at myndigheden har vejet forkert, men at den **slet ikke har vejet**. Ophævelserne i [20/14490](#), [19/06395](#) og [25/07144](#) hviler alle på dette.
3. **Reaktionstrappen skal gennemgås.** Hvor loven stiller flere reaktioner til rådighed, skal myndigheden kunne dokumentere, at de lavere trin er overvejet og fundet utilstrækkelige – jf. [26TS09](#) og, med modsat udfald, [24TS02](#), hvor mindre midler netop **var** forsøgt.
4. **Et alternativ tæller kun, hvis det er lige så egnet.** Nødvendighedsleddet er ikke et krav om at vælge det mildeste tænkelige middel, men det mildeste **tilstrækkelige**. Det illustreres af [2021-31-5478](#) og af

Barnets Reform-forarbejderne gengivet i [FOB 2016-58](#): kommunen skal ikke vælge den mindst indgribende foranstaltning, hvis barnet har behov for mere.

5. Grovhed og tid er de tunge variabler ved tilbagekaldelse. Sammenhold [Sag 153/2016](#) (bevidst, årelang svig → frakendelse opretholdt) med [90/2025](#) (undskyldelig fortielse + syv års passivitet → frakendelse afvist). Ved annullation af begunstigende akter tilføjer [BS-29672/2024-HJR](#) adressatens **gode tro** som selvstændig faktor.

6. Proportionalitet er en løbende betingelse. Et indgreb, der var lovligt ved iværksættelsen, kan blive uproportionalt over tid, hvis myndigheden ikke fremmer sagen med fornøden omhu – jf. [AM2023.04.13H2](#) og Ombudsmandens udtalelse [2021-11](#).

7. Forsørgelsesgrundlaget nyder særlig beskyttelse. Standsning af en løbende ydelse er »særdeles indgribende« og forudsætter et sikkert faktisk grundlag; er der tvivl, er sanktionen for vidtgående, jf. [D-32-05](#). Hvor en gradueret reaktion er mulig, skal den vælges, jf. [I-2-02](#).

LOV	Forvaltningsloven § 24, stk. 1	Psykiatriloven § 4, stk. 2	Retsplejeloven § 762, stk. 3
	Retssikkerhedsloven § 2		
PRAKSIS	Højesteret · Højesteret: Frakendelse af dansk indfødsret efter § 8 A – proportionalitetsafvejning hindrer frakendelse trods fortielse af voldsepisode før naturalisation		04.06.2026
	Højesteret · Højesterets dom om bortfald af dansk indfødsret som følge af manglende opfyldelse af lovbestemte betingelser		03.09.2025
	Højesteret · Varetægtsfængsling af udvist statsløs palæstinenser – Højesteret finder manglende fremdrift i udsendelsessagen		13.04.2023
	Højesteret · Frakendelse af dansk indfødsret som følge af svig vedrørende nationalitetsoplysninger		29.11.2016
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Genoptagelse af klagesag om tilsagnsbortfald: Afgørelse ophævet og hjemvist på grund af forkert anvendelse af EU-retsregler (Baramlay-dommen)		12.09.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om oprensningspåbud vedrørende kulbrinteforurening ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering		29.01.2025
	Miljø- og Fødevareklagenævnet · Påbud om tæt tankgård ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering		22.12.2023
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet for Tilsynsafgørelser hjemviste sag om midlertidig fratagelse af autorisation – mindre indgribende foranstaltninger kunne varetage patientsikkerheden		11.06.2026
	Ankenævnet for tilsynsafgørelser · Ankenævnet tiltrådte midlertidig fratagelse af autorisation ved gentagen udeblivelse fra påbudte urinkontroller		10.10.2024
	Ankestyrelsen · Sygedagpenge: Krav om dokumentation for udeblivelse og anvendelse af proportionalitetsprincippet		01.01.2005
	Ankestyrelsen · Introduktionsydelse: Flytning uden godkendelse medfører nedsættelse på 30%, men ikke ophør		01.01.2002
	Datatilsynet · Radius' fjernaflæsning af elmålere fundet i overensstemmelse med databeskyttelsesreglerne		10.02.2023

REFERENCE Lovgrundlag

6 paragraffer

Autorisationsloven § 9	stk. 1, 2	Forvaltningsloven § 24	stk. 1
Indfødsretsloven § 8a	stk. 1	Psykiatriloven § 4	stk. 2
Retsplejeloven § 762	stk. 3	Retssikkerhedsloven § 2	

MATERIALE Citerede afgørelser

33 afgørelser

HØJESTERET · ØVERSTE INSTANS

13

04.06.2026	Højesteret: Frakendelse af dansk indfødsret efter § 8 A – proportionalitetsafvejning hindrer frakendelse trods fortielse af voldsepisode før naturalisation	10745-12773
25.03.2026	Højesteret godkender beslaglæggelse af smykker uden forudgående retskendelse – mundtligt samtykke og øjemedslæggelse	95/2025
03.09.2025	Højesterets dom om bortfald af dansk indfødsret som følge af manglende opfyldelse af lovbestemte betingelser	29672-2024
04.02.2025	Højesterets kendelse om proportionalitet ved varetægtsfængsling af udlænding under ankesag	AM2025.02.04H
10.01.2025	Højesterets vurdering af proportionalitet ved varetægtsfængsling og beregning af forventet prøveløsladelse	53-2024
13.09.2024	Højesteret omstøder udvisning af sindssyg mand med stærk tilknytning til Danmark	6161-7383
13.04.2023	Varetægtsfængsling af udvist statsløs palæstinenser – Højesteret finder manglende fremdrift i udsendelsessagen	AM2023.04.13H2
22.03.2023	Ugyldiggørelse af administrativ fratagelse af dansk statsborgerskab grundet manglende proportionalitet	bs-23360-2022-hjr
19.01.2023	Højesterets vurdering af proportionalitet ved langvarig varetægtsfængsling af terrordømt med henblik på udsendelse	72-2022
05.10.2022	Højesterets dom om administrativ fratagelse af dansk statsborgerskab for fremmedkriger tilknyttet Islamisk Stat	bs-16807-2022-hjr
16.05.2022	Fortsat varetægtsfængsling i surrogat og proportionalitetsprincippet ved forventet særforanstaltning	110-2021--og-12-2022
29.11.2016	Frakendelse af dansk indfødsret som følge af svig vedrørende nationalitetsoplysninger	153-2016
29.12.2008	Frifindelse for udvisning grundet tilknytning til Danmark og proportionalitetsprincip	3597-4310

LANDSSKATTERETTEN · ADMINISTRATIV KLAGEINSTANS

1

01.07.2010	Ophævelse af krav om sikkerhedsstillelse ved henstand med betaling af registreringsafgift	10-00622
------------	---	----------

ANKENÆVNET FOR TILSYNSAFGØRELSE · NÆVN / KLAGEINSTANS

6

11.06.2026	Ankenævnet for Tilsynsafgørelser hjemviste sag om midlertidig fratagelse af autorisation – mindre indgribende foranstaltninger kunne varetage patientsikkerheden	26TS09
27.01.2026	Ankenævnet hjemviser midlertidig fratagelse af autorisation – psykisk sygdom ikke tilstrækkeligt belyst og mulig bedring i tilstanden	26TS01

05.02.2025	Sag sendt retur på grund af utilstrækkeligt grundlag for midlertidig fratagelse af autorisation	25TS01
24.10.2024	Enig i midlertidig fratagelse af autorisation efter begrundet mistanke om misbrug af afhængighedsskabende præparat	24TS09
10.10.2024	Ankenævn stadfæster midlertidig indskrænkning af autorisation – tvivlsom diagnostik og behandling for ikkeeksisterende sygdomme	24ST06
10.10.2024	Ankenævnet tiltrådte midlertidig fratagelse af autorisation ved gentagen udeblivelse fra påbudte urinkontroller	24TS02

ANKESTYRELSEN · NÆVN / KLAGEINSTANS

5

01.01.2024	Skærpet rådighedssanktion: Betingelser for ophør af kontanthjælp for aktivitetsparate borgere ved manglende vilje til rådighed	17-24
01.01.2009	Standsnings af sygedagpenge ved manglende medvirken: Fortolkning af rimelig grund og proportionalitetsprincippet	111-09
01.01.2007	Støtte til bil: Vurdering af selvhjulpethed og proportionalitet ved særlig indretning og køreundervisning	C-2-07
01.01.2005	Sygedagpenge: Krav om dokumentation for udeblivelse og anvendelse af proportionalitetsprincippet	D-32-05
01.01.2002	Introduktionsydelse: Flytning uden godkendelse medfører nedsættelse på 30%, men ikke ophør	I-2-02

MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

5

12.09.2025	Genoptagelse af klagesag om tilsagnsbortfald: Afgørelse ophævet og hjemvist på grund af forkert anvendelse af EU-retsregler (Baramlay-dommen)	25/07144
11.07.2025	Stadfæstelse af påbud om skærpede miljøvilkår for komposteringsanlæg i Roskilde trods indsigelser om retsbeskyttelse og proportionalitet	21/03097
29.01.2025	Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om oprensning påbud vedrørende kulbrinte forurening ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering	20/14490
22.12.2023	Påbud om tæt tankgård ophævet grundet manglende proportionalitetsvurdering	19/06395
22.12.2023	Ophævelse og hjemvisning af afgørelse om tilladelse til opførelse af kvægstalde i fredningsområde pga. uforholdsmæssigt vilkår om nedrivning	22/08305

DATATILSYNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

2

10.02.2023	Radius' fjernaflæsning af elmålere fundet i overensstemmelse med databeskyttelsesreglerne	2021-31-5478
27.06.2022	Virksomhed var ikke forpligtet til at gennemgå omfattende materiale i forbindelse med en anmodning om indsigt	2021-31-5085

LIGEBEHANDLINGSNÆVNET · NÆVN / KLAGEINSTANS

1

20.11.2024	Begrænsning af sagsbehandling ved ekstraordinært ressourcekrævende klageadfærd og spørgsmål om inhabilitet	23-98449
------------	--	----------

FORARBEJDE Betænkninger

3 referencer

Politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter

nr. 1023 · 1984 · Justitsministeriet

Betænkning om ransaging under efterforskning

nr. 1159 · 1989 · Justitsministeriet

Betænkning om administrativ udvisning af udlændinge, der må anses for en fare for statens sikkerhed

nr. 1505 · 2009 · Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration
